

«УПА – героїчна сторінка в історії України»

Мета: узагальнити знання про боротьбу українського народу за свою волю, ознайомити учнів з героїчними сторінками минулого України, розкрити діяльність повстанців у рідному краї, виховувати глибокі патріотичні почуття, формувати національну свідомість, сприяти патріотичному вихованню учнів, залучати учнів до джерел національної історії.

І зупинка /Ліс між За ставцями і Марковою – Романова долина/

Вкраїно багата за волю розп'ята, ніколи й ніде ти не брала чуже, своє шанувала, рушник вишивала і хліб найсмачніший у світі пекла. Допоки зі сходу червона навала людей твоїх в ярма важкі запрягла.

В лісах, полях, криївках під землею вмирили за волю дочки і сини, щоб ми зберегли свою рідну ідею і прапор із золота та голубизни.

Більше як піввіку мовчала історія, мовчали люди, а коли називали імена героїв, то говорили пошепки з острахом. Та правда повернулася, а з нею імена борців за національну незалежність. У вашому селі була теж смілива, мужня молодь (читання списку, що загинули в Романовій долині).

У II Світовій війні зійшлося два жорстокі кати: більшовизм і фашизм. Україна для них мала стати колонією, з якої забирали б все, що потрібно: хліб, дерево, людей.

Українські люди шукають захисту по лісах, беруть зброю в руки, щоб боронити свою землю. Вони знали: українці – вільна нація, знали, що боротьба буде довгою, смертельною. Надіялися на власну силу, бо жоден з двох ворогів не відречеться, добровільно не віддасть Україну.

Люди ішли воювати, покидали свій дім. Важкою була боротьба на два фронти. Хто не воював в Радянській армії, того родину виселяли, забирали в тюрми, допитували:

«Нічка була темна, всюди було тихо,
До села стихенько приїжджає лихо.
Приїжджають авта попід кожну хату,

Арештують друзів за підпільну працю.
Арештують друзів, в'яжуть назад руки
І повезли друзів до тюрми на муки».

УПА впродовж 12 років вела нерівну боротьбу з фашизмом, а потім сталінським режимом.

... А славу в народі віки збережуть

У темних дібровах, у хмурих світанках,
Де юність гуляла на крилах буйна,
Там «слава» луною котилась повстанська,
І кулі співали смертельно щодня.
Там воля у битвах родилась із криці,
А в серці кувались сталеві мечі.
Там спокій повстанцям тривожно лиш сниться
В криївках холодних, в яругах вночі.
І падали друзі щодня, щохвилини,
Прощались з життям, як бувало не раз,
Бо знали – нема вороття до родини,
А вмерти то треба буде не лиш раз.
Останні набої, послідню гранату
Для себе, як завжди, вони збережуть.
За подвиги їхні, то їхня заплата,
А славу в народі віки збережуть.
Повстанські могили в яругах чорніють,
Хрестів ні імен на могилах нема.
Не знає родина, де їхня дитина
Останній спочинок для себе знайшла.
З повстанської крові зростає калина,
Із неї спадає ранкова роса
На землю святу, на рану страшну,
Як матері щира, гаряча сльоза.

II. Шлях через поле, річку Коропець (міст) в с.Швейків

◆ Біографія Мормана Івана Васильовича ◆

Народився в с.Швейків Монастирського району Тернопільської області у 1925 році в сім'ї коваля. Закінчив початкову школу, допомагав по господарству, вчився в батька ковальського ремесла. Був товаришким, вмів гарно співати. Коли була війна, дівчат і хлопців забирали до Німеччини на примусові роботи. А він вступив до лав повстанської армії, щоб захищати Україну. Воював в загоні Тура. Бої були в Марківському лісі. Не довго судилося йому жити. На світанку 21 вересня 1944 року в нерівному бою з енкаведистами загинув Морман Іван Васильович. Похований в Романовій долині в братській могилі.

III. Зупинка біля символічної могили воїнам УПА в с.Швейків.

О, Україно, яка ти чарівна та люба, яка дорога, поглянь скільки твоїх вірних синів з одного лише села Швейків зложили голови в обороні твоєї волі й честі.

Коли ви вмирили, вам дзвони не грали,

Ніхто не заплакав за вами.

Лиш в чистому полі гриміли гармати

І зорі вмивались сльозами.

Як вас хоронили у темну могилу

Від крові земля червоніла

Під хмарами круки стадами

Літали і бурею битва гриміла.

Пролита кров не кане в забуття. Сини України, Українські повстанці, Ви вмирили досить юними, як герої, а останніми їхніми словами були: «За тебе, свята Україно!».

Деякі з них не стали на весільний рушник, родини їх вивозили у найдальші куточки, тих борців, які залишались жити – мордували по тюрмах 30, 35 років.

Тому сьогодні потрібно всім збагнути, який шлях пройшла УПА і який дає приклад наступникам.

III. Зустріч з братом Гринчишина Володимира – Іваном Гринчишиним.

◆ Гринчишин Володимир Васильович – народився в сім'ї селянина у 1922р. За Польщі ходив до школи. Ходив до читальні, де вчили історію України. Любив господарити, особливо роботу, пов'язану з кіньми. Був дуже вродливим юнаком. У важкий для України час пішов у партизани в УПА, в загін Бистрого, мав кличку «Остап». Загинув в с.Григорів 10 березня 1945 року. Похований був там на кладовищі. В 1990 році перепохований в рідному селі на цвинтарі. ◆

Згадує брат Гринчишин Іван Васильович з 1929 р.: «Десь в 1944р. я був на полі тоді їхали хлопці та дівчата на конях через гостинець. Йшла розвідка. Молодь звернула в ліси. Серед них був Іван Рудницький, Василь Олійник. Мій брат Володя відлучився від загону із Михайлюком. Анатолієм переховувалися в селі. Звичайно, вони тримали зв'язок через дівчат. Це Михайлик Марія, Антоніна. Головною серед них була Турчак Анелія. Її енкаведисти хотіли дуже спіймати і поширювали неправдиві чутки про її смерть. Знаю, що Михайлик Антоніна, коли її спіймали, вискочила з приміщення міліції через вікно і загинула. Мого брата мали вже переправити таємно до загону. Із Швейкова він перейшов до Григорова. Ми мали там родину. Разом з ним була і моя сестра Катерина. Була ніч, хату обступили, гуркіт в двері. Володя виліз на вишку. Дівчата відчинили і сказали що нікого немає в хаті. Москалі вивели їх надвір і підпалили хату. Мій брат вискочив, зробив постріл, крикнув: «Слава Україні» і його вбили. Брат загинув на очах рідної сестри. Дівчат посадили на сани, тіло брата за ноги прив'язали до саней і так тягли до церкви. Забитого Володю залишили там, а дівчат повезли в місто. Таємно родичі з Григорова викрали тіло і поховали на цвинтарі в Григорові. Мою сестру тої ночі брали на допит: пхали під нігті голки,

притискали пальці дверима, вона все витерпіла, не призналася, що то її брат, але дуже скоро померла, здоров'я в неї було підірване.

Ми знали, що Володю вбили, та одного разу приходять звістка від нього. Це зловили москалі Безущака Івана, він, щоб його родину не виселили, назвався Володимиром. Ми з братом ^{брат} переховувалися, хоч люди боялися приймати на ніч, але спали ми в Кравця Юліана, в поляків Медловських, Чекалюка Івана. 23 лютого 1944р. нас з татом зловили вночі. Пішки вели до Ковалівки. Там сиділи цілий день, тоді переправили в район і в тюрму. Сиділи – в приміщенні було 25 чоловік. Я спав на батьковім кожусі. І вночі і в день хлопців ^{допитували}. Потім були в Копиченцях. Згодом відправили в Іжевську область в Удмурську Там ми були разом з Русаном Михайлом, його брата повісили, пам'ятник знаходиться в парку м.Монастириська. Мою маму не зловили, вона приїжджала до нас, але не було права сказати, що то моя мама. Там помер на чужині батько. Володю вже переховали в 90-х роках, допоміг племінник Безущак Володимир».

IV. Зупинка на кладовищі біля могили Гринчишина Володимира

Не повернешся ти – ні, стає важко на душі, серце кров'ю обливає, тебе друже вже немає.

Серце плакало

Слова Сергія Сірого
Музика Сергія Степаніва

Серце плакало.

Сльози капали.

Виливала жалі сурма...

Ясний соколе, ти високо вже,

І тебе на землі нема.

Поміж зорями

Лан твій зорано.

Ти за рідний свій край поліг.

Бо любив його,

Боронив його.

Лиш себе вберегти не зміг

} 2р.

Пам'ятаймо ми їх молодими
Хоч давно загубився їх слід
Піднялися у вись журавлями
У свій вічний останній політ.

V. Зупинка біля будинку, де народився В.Гринчишин

(Будинок змінено, стріху з соломи на шиферну, добудовано верхню кімнату.)

*Люба матусю, я все до тебе лину
Думкою лину як ніч так і день.
Тебе я бачу в своїй уяві
І чую голос твоїх пісень.*

*Ти колихала мене малого
І пригортала до грудей.
Не одну нічку ти не доспала,
Як сон зганяла з твоїх очей.*

*Я споминаю ті дні на волі,
Як довго з тобою сиділи ми.
Тепер у тюрмі ця нічка довга,
Щодня-щоночі мучать кати.*

*Ти не побачиш мене вже більше,
Дружби до шлюбу не поведуть,
Кати червоні мене замучать,
Без трунви в яму покладуть.*

*І не сплетеш ти вінка з барвінку
І на могилі не покладеш
Бо кат червоний тобі не скаже
Сама могили ти не знайдеш.*

„ Не сумуйте, мамо, мусим пережити ті страшні хвилини в нашому житті. Не плачте, благаю, вірю, що наступить правда і свобода на рідній землі.”

Із сім'ї патріотів

Сім'я Михайлюків із Швейкова поля мали небагато. Обставини склалися так, що сини Михайло та Василь вибрали дружин із бідних родин.

Батькам подобались невістки, які були вродливі, добрі, ввічливі, працьовиті, сповідували християнську мораль щодо старших людей. Тому старший Михайлюк, не вагаючись, приймає Михайла та Василя з дружинами на одне обійстя. Вважає, що надалі згоджуватимуться, допомагатимуть йому по господарству.

...Ще у школі не раз задавали вони питання татові, чому поляки мають свою "державу і живуть на Україні, а ми на рідній землі і не маємо своєї держави і права на свята вивішувати синьо-жовті прапори, тризуб, співати пісні, які нам подобаються.

А він пояснював синам, що окупанти захищають інтереси своєї нації. А нам потрібно боротись за свою державу. Не раз задумувались юнаки над цим, пригадували, як польські хлопці над ними знущалися на вулиці, насміхалися в школі, на пасовиську заставляли завертати їхню худобу, могли й потягнути палицею по ногах.

Проходили роки за роками, Михайло і Василь підростали, мужніли. І з їхньої пам'яті не сходила думка: щоб мати свою державу і волю, треба боротися.

У 1922 році у Михайла напередодні празника первоапостольних Петра і Павла народився син, котрого назвали Павлом, а через п'ять років, на Успіння Пречистої Богородиці появилась на світ донечка Марія. Батьки речно виховували дітей у християнському дусі та любові до науки й культури. Михайло дуже пишався сином та дочкою, особливо, як вони йшли до школи чи церкви й надівали вишиті сорочки, а Павлика вибрали ще й у червоні шаровари, які підперезували червоною крайкою. Хлопчиків

подобалось, коли батько казав до нього, що це його козак.

У 1926 році у Василя народжується дочка Антоніна. Із 17 років вона почала працювати в осередку УПА під керівництвом Анелії Турчак (псевдо «Зірка»).

Двоюрідні сестри Марійка і Антоніна працюють підпільно в селах Швейків, Застівці, Голгочі та інших зв'язковими. Закінчили курси медичних сестер, допомагали пораненим повстанцям. У той же час збирають харчові Білизну, організовують колядки для допомоги грошми.

Син Михайла Павло почув, що на Волині організована УПА у 1942 році. Йде добровільно туди для проходження виучки молодших повстанських командирів. Згодом гине в бою з переважаючими силами енкаведистів.

На початку 1944 року російські партизани арештують Михайла за сестру Антоніну та брата Павла. Піддають його жорстоким тортурам, через що він ще в молодому віці помирає.

Батька Антоніни, котрий переховувався, енкаведисти зловили й у лютий тижня замордували в тюрмі у Монастириськах й викинули в річку. Прикриттям ночі родина викрала тіло Василя та поховала обох братів в одній могилу в Швейкові. А Теодору Михайлюк (маму Антоніни) засилають у Сибір, де відбула 28 років каторжної роботи, а відтак повернулася до Монастириська.

Марійка й Антоніна продовжували працювати в УПА до 1945 року. Антоніна, переховуючись, проживала в с. Гниловоди на Тереховлянщині. Запроданець із Савелівки видав її енкаведистам. Антоніну доставили до міліції в Монастириськах, піддали тортурам. Ризикуючи життям, вона вистрибує з другого поверху. Черговий міліції, родом із Ковалівки, бачачи, що жертва може втекти, вистрелив. Смертельно поранену повстанку кидали під муром, де кільканадцять днів лежала, аби надати страху упівцям.

Уночі родина Михайлюків також викрадає тіло Антоніни. Поховали її в цвинтарі в Глиноводах. А Марійка протягом багатьох років переховувалася від червоних окупантів, міняючи часто місце проживання і роботу, під чужими прізвищами.

ПОСЕРЕДИНІ Гринчишин В.

Володимир Гринчишин з дівчиною

Урмундська РСР

1 Іван Гринчишин та Русак М.

Перепоховання тіла Гринчишина Володимира

1

